

IROQDA SOLIQ TIZIMI VA UNING XUSUSIYATLARI

Yuldashev Xudoynazar

SamISI XIM-123 guruh talabasi

Turayev Alijon Akmal o'g'li

"Investitsiya va Innovatsiyalar" kafedrası v.b.dotsenti PhD

Annotatsiya: *Ushbu maqolada Iroq davlatining soliq tizimi-uning rivojlanish tarixi, soliq stavkalari va xususiyatlari, shuningdek, mamlakatda amalga oshirilayotgan soliq tizimiga oid islohotlar va erishilgan natijalarga to'xtalib o'tilgan.*

Kalit so'zlar: *Soliq tizimi, soliq, soliq stavkalari, daromad solig'i, ijtimoiy soliq.*

Аннотация: *В данной статье речь идет о налоговой системе иракского государства - истории ее развития, налоговых ставках и особенностях, а также реформах налоговой системы, проводимых в стране, и достигнутых результатах.*

Ключевые слова: *Налоговая система, налог, налоговые ставки, подоходный налог, социальный налог.*

Annotation: *This article discusses the tax system of the Iraq state - its history of development, tax rates and features, as well as the reforms and results achieved in the country regarding the tax system.*

Keywords: *Tax system, tax, tax rates, income tax, social tax.*

Kirish.

Iroqning soliq tizimi davlatning iqtisodiy tuzilmasi va resurslaridan kelib chiqqan holda rivojlangan. Iroq soliq tizimi bir nechta asosiy soliq turlarini o'z ichiga oladi, jumladan daromad solig'i, qo'shimcha qiymat solig'i (QQS), kompaniyalar solig'i va boshqa turli soliq to'lovlari.

Izlanish va tadqiqotlar.

Iroq soliq tizimining asosiy xususiyatlari:

Daromad solig'i (Income Tax):

- Jismoniy shaxslar uchun daromad solig'i progresiv stavkalar asosida olinadi. Bu demak, yuqori daromadli shaxslar ko'proq soliq to'laydilar.
- 2023 yilda, jismoniy shaxslar uchun daromad solig'i stavkalari 3% dan 15% gacha bo'lishi mumkin. Ushbu soliq to'lovlari oylik daromadga qarab belgilanadi.

Korporativ soliq (Corporate Tax):

- Iroqda kompaniyalar uchun soliq stavkasi 15% ni tashkil etadi. Biroq, neft kompaniyalari va boshqa strategik sohalarda soliq stavkalari o'zgarishi mumkin.
- Neft sanoati Iroqning eng muhim iqtisodiy tarmoqlaridan biri bo'lib, bu soha uchun alohida soliq rejimlari mavjud.

Qo'shimcha qiymat solig'i (VAT/QQS):

- Iroqda qo'shimcha qiymat solig'i (QQS) to'lanmaydi. Biroq, ba'zi maxsus holatlarda, import va eksport bo'yicha soliq to'lovlari mavjud bo'lishi mumkin.

Juda kam bo'lgan soliqlar:

- Iroqda jismoniy shaxslar uchun mol-mulk solig'i yoki meros solig'i kabi soliqlar mavjud emas. Soliq tizimi asosida, asosan, daromad va korporativ soliq solinadi.

Soliq to'lovchilarning majburiyatlari:

- Iroqda soliq to'lovchilari o'z daromadlarini, xarajatlarini va soliqqa tortiladigan boshqa ma'lumotlarni tegishli soliq idoralariga hisobot berish orqali e'lon qilishlari kerak.
- Iroqda soliq yig'ishning asosiy mexanizmlari onlayn tizimlar va to'g'ridan-to'g'ri soliq organlariga taqdim etiladigan yillik hisobotlarga asoslanadi.

Iroqning soliq tizimi jismoniy va yuridik shaxslar uchun turli stavkalarni o'z ichiga oladi. Quyida Iroqdagi ba'zi asosiy soliq stavkalarini ko'rib chiqamiz:

1. Jismoniy shaxslar uchun daromad solig'i (Personal Income Tax)

Jismoniy shaxslar uchun daromad solig'i progresiv stavkalar asosida olinadi. Bu, ya'ni, daromadning ko'payishi bilan soliq stavkasi ham oshib boradi.

Jismoniy shaxslar uchun daromad solig'i stavkalari:

- **3%** – Agar yillik daromad 6 million IQD (Iroq dinori) gacha bo'lsa.
- **5%** – 6 milliondan 12 million IQD gacha bo'lgan daromad uchun.
- **10%** – 12 milliondan 18 million IQD gacha bo'lgan daromad uchun.
- **15%** – 18 million IQD dan yuqori daromadlar uchun.

2. Korporativ soliq (Corporate Income Tax)

- Iroqda korporativ soliq stavkasi 15% ni tashkil etadi. Biroq, ba'zi holatlarda, masalan, neft va tabiiy resurslarni qazib olish sohalarida soliq stavkalari farq qilishi mumkin.

- **Neft kompaniyalariga nisbatan soliq:** Neft sanoati va boshqa strategik tarmoqlarda, shuningdek, neftdan olingan foyda uchun alohida soliq stavkalari belgilanishi mumkin.

3. Qaytariladigan soliq (Withholding Tax)

- Iroqda bir nechta turdagi qaytariladigan soliq turlari mavjud. Ushbu soliq kompaniyalar yoki jismoniy shaxslar tomonidan to'lanadi va odatda turli daromad turlariga, masalan, dividendlar, xizmatlar va litsenziyalar uchun olinadi.

- **Dividendlar uchun qaytariladigan soliq:** 15%

- **Litsenziyalar va xizmatlar uchun qaytariladigan soliq:** 15%

4. Qo'shimcha qiymat solig'i (VAT/QQS)

- Hozirgi kunda Iroqda qo'shimcha qiymat solig'i (VAT yoki QQS) joriy etilmagan.

- Biroq, import va eksport qilishda turli xil soliq to'lovlari mavjud bo'lishi mumkin.

Iroq va jahon soliq tizimlarini solishtirganda, bir qator o'xshashliklar va farqlarni ko'rishimiz mumkin. Quyida Iroq soliq tizimi va ba'zi rivojlangan mamlakatlarning soliq tizimlari o'rtasidagi asosiy farqlarni va o'xshashliklarni ko'rib chiqamiz:

Jismoniy shaxslar uchun daromad solig'i

Iroq:

- **Progresiv stavkalar:** Iroqda jismoniy shaxslar uchun daromad solig'i progresiv (yuksaluvchi) stavkalar asosida olinadi. Stavkalar 3% dan 15% gacha bo'lib, daromadning oshishi bilan soliq stavkasi ham ortadi.

- **Minimal soliq daromadlar:** Iroqda soliq stavkasi yuqori bo'lmasdan, qisman soliq to'lovchilarga yengilliklar berish imkoniyatini yaratadi.

Jahon:

- **Ko'plab mamlakatlarda progresiv soliq tizimi:** Ko'plab rivojlangan davlatlarda, masalan, AQSh, Buyuk Britaniya, Fransiya kabi mamlakatlarda ham jismoniy shaxslar uchun progresiv soliq tizimi mavjud. Biroq, stavkalar farqlanadi. Masalan, AQShda jismoniy shaxslar uchun daromad solig'i stavkasi 10% dan 37% gacha bo'lishi mumkin.

- **Yuqori soliq stavkalari:** Rivojlangan mamlakatlarda yuqori daromadlar uchun yuqori soliq stavkalari qo'llaniladi. AQShda eng yuqori soliq stavkasi 37% ga yetadi, Buyuk Britaniyada esa 45% gacha boradi.

Korporativ soliq

Iroq:

- **Korporativ soliq stavkasi:** Iroqda korporativ soliq 15% ni tashkil etadi, bu nisbatan past soliq stavkasi hisoblanadi.

- **Neft sanoati:** Iroqda neft va tabiiy resurslar sanoatiga nisbatan alohida soliq tartiblari mavjud.

Jahon:

- **Rivojlangan mamlakatlarda korporativ soliq stavkasi:** Ko'pgina rivojlangan mamlakatlarda korporativ soliq stavkasi yuqoriroq bo'lishi mumkin. Masalan, AQShda korporativ soliq stavkasi 21% ga teng, Yevropa Ittifoqi mamlakatlarida esa 25% atrofida. Biroq, ba'zi davlatlarda, masalan, Irlandiyada, korporativ soliq 12.5% atrofida.

- **Yuqori soliq daromadlari:** Yirik korporatsiyalar ko'pincha soliq imtiyozlaridan va o'z resurslarini optimallashtirish orqali soliq stavkalarini kamaytirishga muvaffaq bo'lishadi.

Qo'shimcha qiymat solig'i (VAT)

Iroq:

VAT mavjud emas: Hozirda Iroqda qo'shimcha qiymat solig'i (VAT) mavjud emas. Biroq, import va eksport bo'yicha soliq to'lovlari bo'lishi mumkin.

Jahon:

- **Ko'plab mamlakatlarda VAT mavjud:** Dunyoning ko'plab mamlakatlarida VAT (Qo'shimcha Qiymat Solig'i) mavjud, masalan, Yevropa Ittifoqi mamlakatlarida, Buyuk Britaniyada va Xitoyda. Yevropada VAT odatda 20% atrofida, Buyuk Britaniyada esa 20% ni tashkil etadi.

- **Tovarlar va xizmatlar uchun:** VAT, tovarlar va xizmatlar sotishdan olingan soliq bo'lib, iste'molchilar tomonidan to'lanadi. Iroqda bunday soliq mavjud emas, lekin global miqyosda keng qo'llaniladi.

Xulosa

Iroq va jahon soliq tizimi o'rtasida bir nechta farqlar mavjud. Iroqda soliq stavkalari nisbatan past va soliq tizimi ba'zi maxsus sektorlarga qaratilgan, ayniqsa, neft sanoati uchun. Rivojlangan mamlakatlarda esa, soliq stavkalari ko'pincha yuqoriroq, va keng qamrovli soliq tizimlari mavjud, bunda VAT, korporativ soliq va daromad solig'i samarali yig'iladi. Shuningdek, rivojlangan mamlakatlar soliq to'lovlari va yig'ish tizimlarini raqamlashtirish orqali optimallashtirgan.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR.

1. "Public Finance and Public Policy" (Jonathan Gruber), "Taxation: A Very Short Introduction" (Stephen Smith)
2. www.Chatgpt.com
3. https://renessans-edu.uz/files/books/2023-11-01-09-29-29_b490074529960772704a4511239a3d3e.pdf